

Officieel orgaan van de Historische Vereniging Vleuten, De Meern, Haarzuilens 1981 2

<https://hdl.handle.net/1874/10003>

Officieel Orgaan van de
Historische Vereniging
Vleuten, De Meern, Haarzuilens.
1e jaargang, nr. 2, december 1981

Dagelijks Bestuur:

J. Schutte, voorzitter
Zandweg 138, 3454 HA De Meern,
tel.: 03406 - 3216

W.H. Denekamp, sekretaris
Utenhamstraat 5,
3451 BR Vleuten, tel.: 03407-1948

Mw. M. Brits - Oversteegen,
pnnngstr.
Odenveltlaan 29, 3451 ZL Vleuten,
tel.: 03407 - 1897

A.J. van Zoeren, vice-voorzitter,
Stationsstraat 34, 3451 BZ Vleuten,
tel.: 03407 - 1263

H.E.J. van Essen, 2e sekr/pnnngstr.
Mauritslaan 17, 3454 XP De Meern,
tel.: 03406 - 2992

Erelid:

Mw.F. van Husen-Wibbeke, Vleuten

Redactieadres:

Léon van Esch,
Hindersteinlaan 7,
3451 EV Vleuten
Tel.: 03407 - 2871

Inhoud:

- De kop is eraf blz.2/3
- De Brouwerij blz. 3
- Willibrordkerk 100 jaar blz. 3
- Werkgroep Archeologie
Monumentenlijst blz. 4 t/m 7
- Herinneringen van een
dorpsbewoner blz. 7/8
- Veldslag op de Woerd blz. 9
- Een dorp verandert blz. 12
- Kasteel De Haar blz. 12 t/m 17
- Bottestein blz. 18
- Hoe autochtoon
bent U blz. 18 t/m 20

De jaarlijkse contributie bedraagt
voor 1982 minimaal f. 25,-;
Voor 65+ minimaal f. 10,-

te voldoen bij een van de volgende
bankinstellingen of onze postgiro:

RABO, Vleuten : nr. 36.75.17.574
ABN, De Meern : nr. 55.66.33.040
postgirorekg. : nr. 2.689.200

drukwerk : Niek van Kooten,
De Meern.

omslag : Peter de Vries,
De Meern.

foto's : Léon van Esch
Klaas B. Nanning

LOSSE NUMMERS : f. -

DE KOP IS ERAF !

Bij het verschijnen van de tweede uitgave van de periodiek van onze vereniging zijn de Kerstdagen alweer achter de rug en staan wij op de drempel van een nieuw jaar: 1982. Bij de jaarwisseling is het gebruikelijk om nog even achterom te kijken. Een bezigheid die onze vereniging trouwens niet vreemd is. Het jaar 1981 ligt nu achter ons. Het jaar van de oprichting van onze vereniging. Een jaar waarin veel werk is verzet, en waarin de vereniging van de "in oprichtingsfase" de officiële status kon bereiken. Bij de installatie van een voorlopig bestuur op 12 mei 1981. werden een aantal plannen ontvouwd. Zo werd het plan geopperd een introductie-tentoonstelling te houden in de beide dorpskernen. Er werden verschillende werkgroepen ingesteld. Een enthousiaste groep leden heeft in oktober in De Meern en Vleuten een overzichts- en introductietentoonstelling georganiseerd, die door meer dan 2000 belangstellenden werd bezocht. Ook de schooljeugd werd door een lesbrief en een bezoek aan de tentoonstelling direct bij de geschiedenis van onze gemeente betrokken. Een van de hoogtepunten van deze expositie was de benoeming tot erelid van onze vereniging van de oudst in Vleuten geboren inwoner, mevrouw F. van Husen-Wibbeke. Eind september presenteerde Jan Fokker uit Vleuten een filmavond in Café De Brouwerij. Ook hiervoor was grote belangstelling. Binnen afzienbare tijd zal deze vertoning nogmaals plaatsvinden. Ook de films van De Meern komen binnenkort aan de beurt. Hierover volgen binnenkort mededelingen in de pers. Met het gemeentebestuur en diverse gemeentelijke instanties zijn goede contacten aangeknoopt. Uitgangspunt hierbij is de wederzijdse wil het historische erfgoed van onze gemeente zoveel mogelijk trachten te bewaren. De van de gemeente ontvangen medewerking wordt door het bestuur zeer op prijs gesteld. Ook met omliggende historische verenigingen zijn contacten ge-

legd, die verder zullen worden uitgebouwd. In het afgelopen jaar werd een begin gemaakt met de inventarisatie van materiaal in het Rijksarchief en het Gemeentelijk Archief te Utrecht voor zover het betrekking heeft op zaken de geschiedenis van Vleuten/De Meern betreffende.

De diverse werkgroepen zijn enthousiast van start gegaan. De tentoonstellingswerkgroep werd al genoemd. De werkgroep Bottestein schreef al een eerste verslag over zijn bevindingen. Inmiddels is besloten met een onderzoekgroep te starten, die de geschiedenis van De Brouwerij gaat onderzoeken. De werkgroep Archeologie en Ridderhofsteden is begonnen met het leggen van allerlei contacten en het op touw zetten van een archief mbt. de in onze gemeente voorkomende al dan niet gesloopte ridderhofsteden. Er zijn of worden verbindingen gelegd naar de A.W.N. (Archeologische Werkgroep Nederland) en de Stichting Nederlandse Archeologie. Hetzelfde geldt voor de Nederlandse Kastelenstichting en de Stichtse Culturele Raad. Met enkele eigenaars en beheerders van ridderhofsteden of de ruïnes ervan had de werkgroep al gesprekken. Een onderzoek is gestart naar "het oude klooster" te De Meern. Met het Rijksarcheologisch Instituut van de Rijksuniversiteit heeft de werkgroep goede contacten.

Er is verder een werkgroep Paleografie, die zich bezig gaat houden met het bestuderen van oude handschriften vnl. op verzoek van andere werkgroepen die bij bijv. archiefonderzoek behoefte hebben aan deskundigheid op dat gebied. Ook het onderwerp Genealogie heeft onze warme belangstelling. Een eerste opzet onder het motto: hoe autochtoon bent U?, start deze uitgave. De werkgroepen St. Willibrord te Vleuten 100 jaar, Foto- en film en geluidsarchief zijn ingesteld en gaan met hun werkzaamheden beginnen. U ziet, beste lezer, dat onze vereniging bruist van activiteiten. Wellicht bent u erg geïnteresseerd in een van de genoemde onderwerpen, of zou u, samen met anderen (of alleen) een ander onderwerp willen aanpakken. U

bent dan van harte welkom. Een telefoontje naar de sekretaris van de vereniging is voldoende, wij nemen dan contact met u op! (een briefje kan uiteraard ook!).

In de onlangs gehouden buitengewone ledenvergadering, waarin o.m. de statuten en het huishoudelijk reglement zijn goedgekeurd werd tevens een nieuw bestuur gekozen, dat nu uit 9 leden bestaat. De samenstelling is nu als volgt:

J. Schutte, De Meern, voorzitter.
A.J. van Zoeren, Vleuten, vice-voorzitter,
W.H. Denekamp, Vleuten, sekretaris
Mevr. M. Brits - Oversteegen, Vleuten, Penningmeester
H. van Essen, 2e pnnngmstr/sekr.

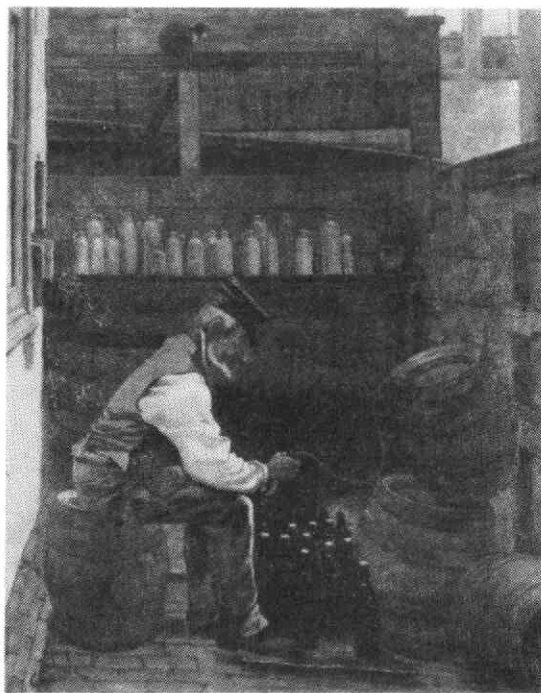
L van Esch, Vleuten, lid
J. Fokker, Vleuten, lid
P. de Rooy, Vleuten, lid
P.C. de Vries, De Meern, lid
Ter vergadering werd de naam van de vereniging: "Historische Vereniging Vleuten, De Meern, Haarzuilens" officieel bekrachtigd. Tevens werd de samenstelling van de werkgroepen opnieuw vastgesteld. De kontributie werd bepaald op minimaal f. 25,-; voor 65+ geldt een minimale jaarlijkse bijdrage van f. 10,-. Last but not least zij nog vermeld, dat wij samen met de laatste ledenvergadering ook onze eerste lezing over genealogie organiseerden.
Wij hopen u in het komende jaar 1982 vele activiteiten te

kunnen aanbieden. Samen met u kunnen wij een sterke vereniging opbouwen. Dat is in het belang van iedereen die in onze mooie, geschiedenisrijke gemeente woont. Namens het bestuur wil ik graag alle lezers en hun naasten een voor spoedig 1982 toewensen. Ik spreek graag de hoop uit, dat alle dorpsgenoten die in 1981 de ontwikkeling van de vereniging nog even wilden aanzien, in het komende jaar hun steun en medewerking aan onze jonge vereniging in praktijk willen brengen door lid te worden en/of mee te doen aan een van de vele onderwerpen waar onze vereniging zich mee bezig houdt. Ik heet u in het nieuwe jaar gaarne welkom!
J.S. De Meern

"DE BROUWERIJ"

Gelegen midden in het dorp, eens op de hoek Stationsweg - Dorpsstraat, nu hoek Odenveltlaan - Hindersteinlaan, stationskoffiehuis en café-biljart. Van oorsprong brouwerij van beroemd Vleutens bier tot depôt der Kon. Ned. Beiersche Bierbrouwerijen te Amsterdam. Een eeuwenoude hoek, waarnaar een onderzoek over o.a. ontstaan, eigenaars en gebouwen, dus naar het huidige café de Brouwerij, het woonhuis Hindersteinlaan 7, "de oude winkel van de familie Lubach", de oorspronkelijke bebouwing, waar nu de woonhuizen Hindersteinlaan 1, 3 en 5 staan, zeker de moeite waard is.

Heeft u interessante informatie, foto's, tekeningen of verhalen, en/of wilt u een plaats in deze werkgroep, bel het secretariaat van de vereniging of de redactie.

De bierbottelaar uit het verleden

De familie Lubach

Uit het Parochieblad "Wij Samen"

Werkgroep:

"Willibrordkerk 100 jaar"

In 1985 bestaat onze Willibrordkerk 100 jaar. In de huidige omvang staat het gebouw er dan 50 jaar.

Dat is misschien een reden om stil te staan bij de geschiedenis van onze parochie.

Nu lijkt het rijkelijk vroeg om al over een jubileum te spreken dat over ruim drie jaar plaatsvindt; de HISTORISCHE VERENIGING VOOR VLEUTEN, de MEERN en HAARZUILENS meent dat er zeker drie jaar nodig is om te komen tot een verantwoorde historische studie over het katholieke leven in Vleuten. Een andere mogelijkheid is het werken naar een tentoonstelling over de geschiedenis van de parochie toe.

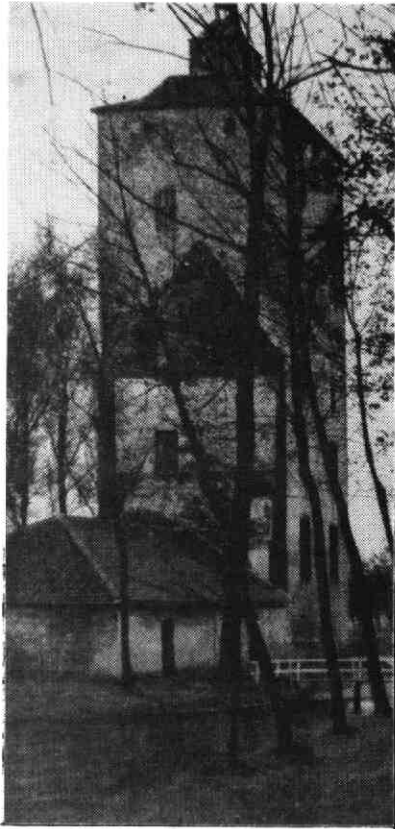
WAT VALT ER TE ONDERZOEKEN ?

Dokumenten in verschillende archieven, oude "WIJ SAMEN" afleveringen, bidprentjes, preken, anekdotes, verhalen, rekeningen en kerkelijke voorwerpen (die nu nog op de zolder van de pastorie liggen), prentbriefkaarten, foto's en nog andere bronnen.

De HISTORISCHE VERENIGING zoekt een groep mensen die vanuit hun belangstelling en/of kennis willen proberen een (historische) publicatie en/of tentoonstelling te organiseren. We zoeken ook mensen die niet in zo'n werkgroep willen gaan zitten, maar alleen willen melden dat ze spullen hebben voor zo'n tentoonstelling. Of misschien willen ze ons bij gelegenheid vertellen over het vroegere parochieleven.

De vereniging zal uiteraard overleg plegen met de parochievergadering/bestuur. Het is niet vereist om lid van onze vereniging te zijn of lid te worden van de werkgroep.

U kunt zich opgeven bij onze sekretaris dhr. W.H. Denekamp, Utenhamstraat 5, 3451 BR Vleuten, tel. 03407 - 1948.

Van de Werkgroep Archeologie:

De archeologie (oudheidkunde) is de kennis en studie van de stoffelijke overblijfselen, de produkten van kunst, nijverheid, enz. uit oude tijden. Met deze definitie is de taak van de archeologische werkgroep van onze vereniging dus wel vrij nauwkeurig omschreven en we kunnen vervolgens overgaan tot daden. Deze daden bestaan niet in de eerste plaats uit het in de grond steken van een spade, maar uit het inventariseren van boven genoemde stoffelijke overblijfselen. Dit nu is een werk dat wel een begin kent maar geen einde. Bij Koninklijk Besluit van 7 juli 1903, No 44 werd een rijkscommissie ingesteld, die tot taak had het opmaken en uitgeven van een inventaris en een beschrijving van de Nederlandse monumenten van geschiedenis en kunst, dagtekenend van vóór 1850.

Het spreekt vanzelf dat het criterium, door de commissie gehanteerd, van wat wèl en wat niet op de lijst zou worden geplaatst, niet het ónze behoeft te zijn en dat ook het jaartal 1850 voor ons niet behoeft te gelden.

Toch is het niet alleen nuttig maar ook noodzakelijk gebruik te maken van door anderen reeds verzamelde gegevens.

Daartoe is een bezoek gebracht aan de Rijksdienst voor de Monumentenzorg te Zeist, waar een lijst werd verkregen van de "onder Monumentenzorg vallende" objecten in onze gemeente en het lijkt nuttig die opsomming hieronder te laten volgen.

HAARZUILENS

1. Ockhuizerweg 20

18e eeuwse boerderij. Voorbeeld van het voerdeeltype van de hellehuisgroep. Woongedeelte en stal onder één rieten wolfdak. Links opkamer, rechts uitgebouwde zijkamer met van vlechtingen voorziene afgeknotte puntgevel, waarin een zoldervenster met kruiskozijn en luiken.

DE MEERN

2. Rijksstraatweg 12

18e eeuwse boerderij. Langhuis met gepleisterde topgevel. Bijgebouw 18e eeuw.

3. Rijksstraatweg 19

Landelijke woning. Gepleisterde lijstgevel; dak in topgevels eindigend. 18e eeuw.

4. Rijksstraatweg 34

Gepleisterde boerderij, dwars-huis. Deels 17e eeuw. Met riet gedekt; vooruit-springende vleugel.

5. Rijksstraatweg 41

Boerderij, langhuis. Afgewolfde topgevel. 18e eeuw.

6. Rijksstraatweg 44

Boerderij, gepleisterd dwars-huis. Met riet gedekt. 18e eeuw.

7. Rijksstraatweg 60

Boerderij, gepleisterd langhuis. Afgewolfde topgevel, met riet gedekt. 18e eeuw.

8. Rijksstraatweg 127

Boerderij, gepleisterd dwars-huis. Met pannen gedekt. 17e eeuw.

9. Zandweg 18

Boerderij, langhuis. Gepleisterde afgewolfde topgevel, met riet gedekt. 18e eeuw.

10. Zandweg 82

Raiffeisenbank. v / h Witgepleisterd laag huis met rechte kroonlijst. Mogelijk uit 17e eeuw.

11. Zandweg 115

Pand met trapgeveltje. 17e eeuw.

12. Zandweg 193

Vleuterweide. Zeer fraaie boerderij, dwars-huis met riet gedekt. In het midden afgewolfde topgevel. Oude roedevensters, halve luiken, schuiframen. 18e eeuw.

13. Zandweg 201

Gepleisterde boerderij met vormbomen ervoor. Brede gevel, afgewolfd dak, opkamer. 17e eeuw.

14. De Hoge Woerd

Terrein waarin overblijfselen van een Romeinse militaire nederzetting. Datering: 1e tot 3e eeuw.

15. Ridderhofstad Nieveld

Terrein waarin overblijfselen van de ridderhofstad Nieveld. Datering: Middeleeuwen.

16. Park Voorn 1

Huis te Voorn Eiland met twee torentjes, 17e eeuw. Overblijfsels van de voormalige ridderhofstad. Terzijde dienstwoning, laag langgerekt in dubbele topgevel terzijde eindigend, 18e eeuw.

VLEUTEN

17. Dorpsstraat 1.

Laag huisje, gepleisterd en met riet gedekt. Halve luiken, oude roeden vensters. 17e eeuw.

18. Dorpsstraat 3 - 3a - 5

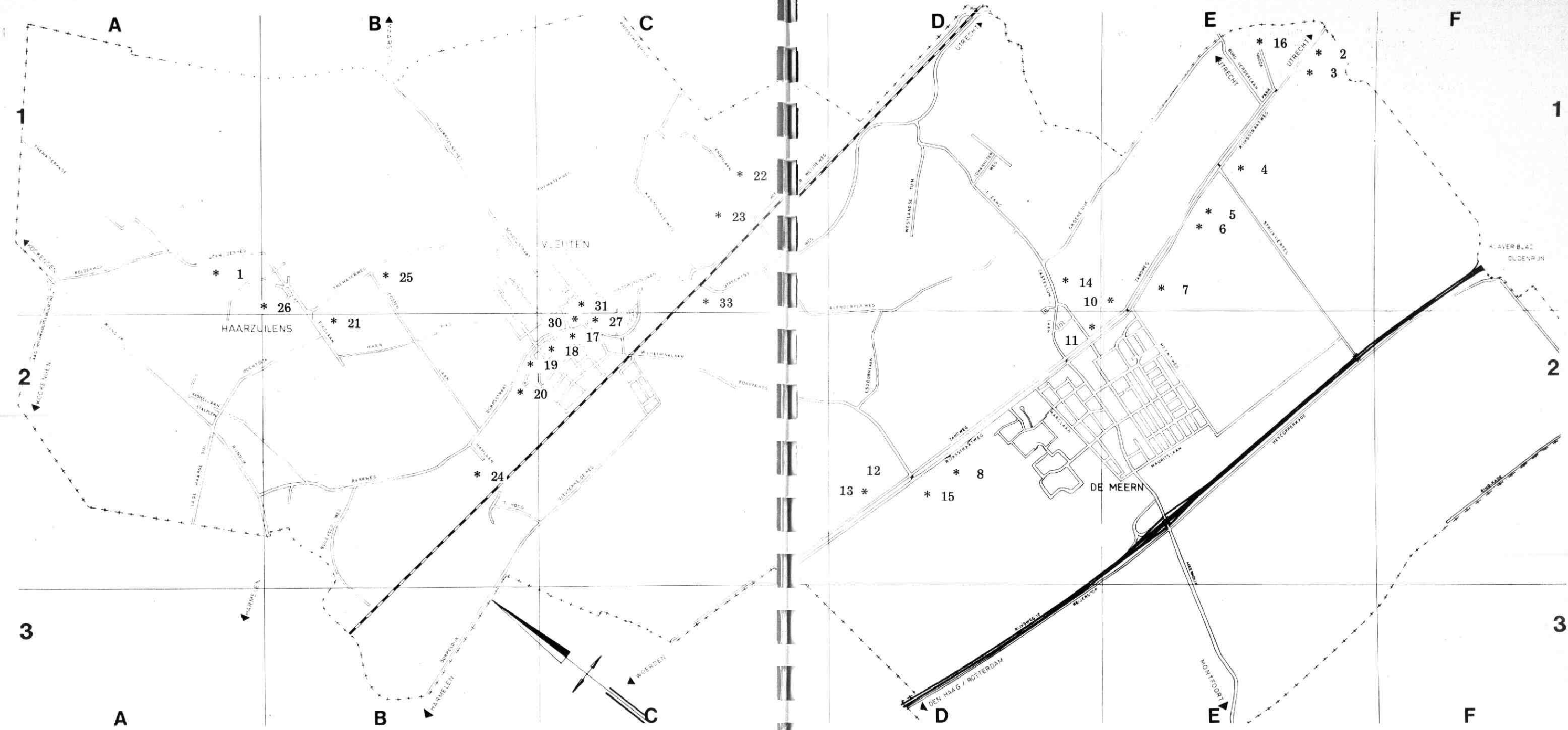
Lage huisjes, gepleisterd en met riet gedekt, trapgeveltje. Halve luiken, oude roeden vensters. Aan de achterzijde een uitgebouwde vleugel. 17e eeuw.

19. Dorpsstraat 41

Boerderij, langhuis, met riet gedekt. 18e eeuw.

20. Dorpsstraat 70

"Nieuwlust" Lage woning. Gevel met rechte kroonlijst, aan weerszijden in topgevels eindigend. Aanvang 19e eeuw.

21. Eikstraat 5
 Hoeve uit de 17e eeuw, blijkens delen van het muurwerk mogelijk nog uit de 16e eeuw. Dwarswoongedeelte met rechts opkamer, onder rieten schilddak, rechts afgewolfd. Vensters met 6-ruits schuiframen en luiken. Goed bewaarde stal, haaks op het woonhuis.

22. Englaan 13
 Boerderij, dwarshuis, fraai met riet gedekt. 17e eeuwse behuizing, de voorgevel in de 19e eeuw in dezelfde toestand enigszins hersteld.

23. Koetshuis, laag langgerekt gebouw, 18e eeuw.
 Terrein (eiland) waarin overblijfselen van het versterkte huis "Den Eng".
 Datering: 13e eeuw.

24. Hamlaan 3

Huis den Ham.
 Zwarte toren met houten kapelletje bekrond. Terzijde delen van het sousterrain van het oude slot. Poort.

25. Joostenlaan 1
 Geel gepleisterde boerderij, laag langhuis. 17e eeuw. Afgewolfd voorgevel, met riet gedekt.

26. Kasteellaan 1
 De Haar.
 Kasteelcomplex, in oorsprong 15e eeuw. Na in de 18e eeuw tot ruine verwaarloosd te zijn, op grandiose wijze door Cuypers in 1892 in Franse smaak herbouwd. Hoofgebouw met kerk, voorburchten en dienstgebouwen, waterwerken en kademuren en quasi versterkingen, beide luchtbruggen in het park, hek-

ken.
 Eind 19e eeuw. Delen van het hoofgebouw zijn resten van het middeleeuwse slot.

27. Odenveltaan 2
 Café. Fraai 17e eeuwse huis. Pannendak in topgevels eindigend. Meer naar achteren uitgebouwde opkamer.

28. Rijndijk 2
 "La Ferme Blanche". Gepleisterde boerderij uit het einde van de 19e eeuw onder afgewolfd zadeldak. Rechts een opkamer. Vensters met zesruits schuiframen en luiken. In de voorgevel een gevelsteen, bestaande uit twee gedeelten. Boven een voorstelling van een schip, met onderschrift: "Hier ben ick een schypper en sitten aen roer". Daaronder een voorstelling van

een ploegende boer met onderschrift: "Hier gaen ick ploeggen ben een boer". Anno 1628. Deze gevelsteen is afkomstig van een boerderij, die voor de herbouw van het kasteel De Haar in 1892 werd afgebroken en op deze plek herbouwd. Hoger in de gevel een cartouche met kop, 17e eeuw. In de moderne schuur op het erf een gevelsteen met het Zeeuwse wapen.

29. Thematerweg 18
 Boerderij, langhuis. Gepleisterd, 1686. Hout gesneden randen, dak met pannen gedekt.

30. Torenplein
 Overblijfsel van de middeleeuwse dorpskerk, bestaande uit een vroeg-gotische toren uit omstreeks 1300, geflankeerd door de westelijke tra-

veeën van de zijbeuken der laat-gotische kerk, die vermoedelijk in 1831 verminkt is door het wegbreken der twee westelijke vakken van het schip en het verbouwen van de oostelijke traveeën tot een vierkante ruimte, overdekt met een koepeldak met torentje. Bij de restauratie, die in 1971 voltooid werd, is het schip uitwendig weer in zijn vroegere vorm hersteld met gebruikmaking van de in de koepelkerk opgenomen traveeën van de gotische kerk, die met de vakken aan weerszijden van de toren verbonden werden. Op de plaats van het koor een moderne aanbouw.
 Het inwendige van de kerk is geheel modern. Tot de inventaris behoren: een preekstoel (eerste helft 17e eeuw) op makelaar, een neo-barokke orgelkast met beelden (eerste

kwart 19e eeuw) en twee zerken, waarvan één uit de 15e en één uit de 17e eeuw. Voorts drie kleine grafstenen uit 1794, 1799 en 1801.

31. Torenplein 1
 Gepleisterde lage, met riet gedekte woning, behorende bij de serie lage huisjes uit de Dorpsstraat 1/5.

32. Utrechtseweg 111
 "De Hoed". 16e eeuwse fraai ijzere gesmeed hek. Terrein waarin overblijfselen van het versterkte huis "De Hoet".
 Datering: Middeleeuwen.

33. Huis te Vleuten
 Terrein waarin overblijfselen van het versterkte huis "Vleuten".
 Datering: 13e eeuw.

Bij het doorlezen van deze lijst worden bepaalde objecten duidelijk gemist, wat voor een deel wel te wijten zal zijn aan het feit dat zij niet meer aantoonbaar aanwezig zijn.

Wat immers te zeggen van zoiets als het Oude Klooster?

De werkgroep is van den beginne geïntrigeerd geweest door de vermelding van deze naam op oudere topografische kaarten doch informatie bij dorpsgenoten bracht niet het antwoord op de vraag of op de plaats van de tegenwoordige boerderij wellicht een klooster had gestaan. Ook een eerste onderzoek in het archief van het Aartsbisdom in het Rijksarchief leverde niets op. Een beroep werd gedaan op de Stichting Kastelen Documentatie te Muiderberg en de directeur van deze stichting, de heer A.I.J.M. Schellart, kon ons althans iets melden: "In 1906 heeft Jan Kalf ter plaatse alles opgetekend wat van belang zou kunnen zijn voor de Voorlopige Monumentenlijst. Ik vind in zijn rapport: het Oude Klooster. Deze boerderij, omstreeks 500 meter oostelijk van Nieuwveld

gelegen, heeft een met een tongewelf overdekte kelder; aan één zijde een muur van ruim 1 meter dikte. Van het bestaan van een klooster op deze plaats schijnt niets bekend te zijn (verklaring van Mr. S. Muller)".

Kalf heeft dus Muller geraadpleegd en dat is de man die alles weet van kerkelijke instellingen. Het Oude Klooster wordt overigens niet genoemd in bovenbedoelde Voorlopige lijst en het ligt voor de hand aan te nemen dat er nog wel meer door Kalf van belang gevonden objecten niet op die lijst terecht zijn gekomen.

Ook het Hof Ter Wey, het Huis Ter Mey en het Huis Den Eyk worden niet met name vermeld, evenmin als bijvoorbeeld Bottestein en Alendorp.

Het is overduidelijk dat de Vereniging een eigen monumentenlijst zal moeten opstellen en een oproep aan leden en belangstellenden om door hen van belang geachte objecten aan te dragen, is hier dan ook op zijn plaats.

Tot nu toe hebben we het gehad over de inventarisatie, een werk dat uiteindelijk zal moeten leiden tot de vorming van een eigen documentatie-centrum. Van een echte archeologische werkgroep wordt natuurlijk eigenlijk ook wel verwacht dat er af en toe eens een spade in de grond wordt gestoken. Bij dit laatste nu liggen de zaken niet zo simpel als vaak wordt verondersteld. Voor opgravingswerk is wel enige deskundigheid vereist. Bovendien is het niet een ieder zonder meer toegestaan op een door hem uitverkoren plek enig graafwerk te verrichten. Zo de eigenaar van de grond zijn toestemming al geeft, dan zal nog bij onder de Monumentenwet vallende objecten ontheffing moeten worden aangevraagd.

Er is contact gelegd met de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek te Amersfoort en als u dit artikel leest, is er een gesprek geweest met de provinciaal archeoloog, die ons dan uit de doeken zal hebben gedaan wat wij wél en wat wij níét kunnen doen.

HERINNERINGEN VAN EEN DORPSBEWONER

Dinsdagavond, 24 november, hebben we om 20.00 uur een afspraak met Wijnand van Engelen, in De Meern bekend als schoenmaker.

Het gezellige woonhuis annex schoenmakerij aan de Meerndijk, werd in 1923 door de vader van mevrouw Van Engelen gebouwd en deze begon daar een slagerij. Omdat Wijnand in De Meern is geboren en getogen, hopen wij dat hij ons iets kan vertellen over het dagelijks leven in het De Meern van toen.

Onder het genot van een kopje koffie met banketletter, steekt hij van wal.

Zijn vader, die oorspronkelijk uit Harmelen kwam, heeft zich in 1909 in De Meern gevestigd als schoenmaker, huisslachter, veekoopman, barbier en drager bij begrafenissen.

Officieel echter bestond De Meern nog niet. Wat van Utrecht af gezien links van de Oude Rijn lag hoorde bij Veldhuizen, wat rechts lag hoorde bij Vleuten. Als er destijds over De Meern werd gesproken bedoelde men de direkte omgeving van de Meernbrug.

Van het barbiersvak van zijn vader vertelde hij onder meer het volgende. Scheerapparaten had men toen nog niet, dus ook het scheren behoorde tot de taken van de barbier. Dat scheren kostte 3 cent, het knippen (wat toen nog met de schaar gebeurde) kostte 5 cent.

Hier scheert men de baard,
ook knipt men het haar.
Wij maken ook scheermessen klaar.
Schoenen en laarzen worden gemaakt,
van de kleinste tot de grootste maat.
Ook willen wij betrachten,
in de herfst te komen slachten.
Als U dat ziet bij elkaar
dan zegt men „dat is wonderbaar“
Hier maakt men de mens
van boven tot aan onderen klaar

Men liet zich niet dagelijks scheren, dat was te duur, dus de dagloners kwamen één keer per week, de beter gesitueerden twee keer. Tijdens het knippen en scheren kwamen natuurlijk de tongen los. Vooral op zaterdag als er van 13.00 tot 22.00 uur werd gewerkt, was het erg gezellig. Tijdens het drinken van het tweede kopje koffie haalt Wijnand herinneringen op uit zijn jeugd over het kappersvak van zijn vader.

Jan van de Berg, een "twee-keer-per-week-klant", wilde na het knippen over het reeds kale gedeelte van zijn hoofd altijd een brandewijntje gewreven hebben. Dit om kouvatten te voorkomen. Vader Van Engelen schonk dan altijd een brandewijntje in een glas, liet Van de Berg daarvoor betalen, goot de helft van het glas over de kale schedel en de andere helft in zijn eigen mond. Of Van de Berg dat ooit heeft geweten is niet zeker, in ieder geval heeft hij er nooit iets van gezegd. Deze Jan van de Berg wilde voor het scheren nooit met de kwast worden ingezeept. Dat was in zijn ogen erg onhygiënisch, want iedereen kreeg diezelfde kwast over zijn gezicht. Dus werd Jan op zijn uitdrukkelijk verzoek altijd met de hand ingezeept.

Jan van de Berg en zijn broer Marinus, beiden vrijgezel, waren eigenaren van café "Het Wapen van Gouda". Dit café, later door de familie Huigen overgenomen, stond op de hoek Meerndijk-Rijksstraatweg, tegenover het huidige restaurant Rhenomare. In het café was een speciaal zaaltje ingericht dat dienst deed als gemeentehuis van Veldhuizen. Aan de Rijksstraatwegzijde, naast het café zat de waag en was er een uitspanning voor paarden. Daar konden de mensen die naar de kerk kwamen met paard en wagen, hun paarden stallen. Ook de paarden van de paardetram werden daar gewisseld.

Wijnand liep daar als jongen ook vaak rond. Van jongs af aan was hij al zeer geïnteresseerd in paarden. Deze liefhebberij erfde hij van zijn grootvader, die zelfs met de lastigste paarden overweg kon. Zijn grootvader werkte als koetsier bij een meelfabriek en bracht met paard en wagen het meel bij de boerderijen.

In het gebied rond de huidige Castellumlaan hadden veel mensen vroeger een stuk grond om daar hun eigen groente te kunnen verbouwen. Ook de ouders van Wijnand hadden daar een stuk land. Voor de eigenlijke dagtaak begon, verzette men eerst op het eigen stuk grond het nodige werk. Het was dag en nacht hard werken, maar er was ook veel gezelligheid. De "beurs" bijvoorbeeld, was een verzamelpunt voor jongelui en wat later op de avond ook voor ouderen. Die "beurs" bevond zich, afhankelijk van de wind, op één van de hoeken Meerndijk - Rijksstraatweg. Daar werden de laatste nieuwtjes uitgewisseld.

Het vee dat de vader van Wijnand in de loop van de week van de boeren kocht, haalde hij zaterdags in alle vroegte met paard en wagen op, om het vervolgens op de veemarkt in Utrecht te gaan verkopen. Van de paarden werd dus een hoop energie gevraagd. Op zo'n dag liepen ze met zware vracht ongeveer twee maal de afstand Harmelen - Utrecht. Er waren ook speciale boten, die groter vee via de Oude Rijn naar Utrecht vervoerden. Als zijn vader zaterdags van de veemarkt thuis kwam, en de buurvrouwen hoorden hem fluiten, dan wisten ze al "oude Gert zit goed". Hij had dan op de veemarkt goede zaken gedaan en nam dan een zakje bonbons mee, waarvan hij uitdeelde.

Nog voor de paard-en-wagen-tijd, had de familie Van Engelen de hondekar. De honden, Deense doggen werden heel goed verzorgd, kregen veel vlees, want ze moesten

zwaar werk verrichten. Met deze hondekar ging vader Van Engelen ook als huisslachter op pad.

Vrijwel iedereen had in die tijd een varken. Dat werd geslacht als het plm. 400 pond (schoon!) woog. (de varkens van tegenwoordig wegen ongeveer 180 pond als ze geslacht worden). Eerst bracht men het varken met een mes een "steek" toe en dan werd vervolgens het bloed opgevangen om er bloedworst van te maken. Was het varken dood, dan werd het met kokend water overgoten om er de haren makkelijker af te kunnen krabben.

Als vader Van Engelen een beest mee naar huis nam dat geslacht moest worden (bijv. een schaap dat een poot gebroken had of verdronken was), deed hij dat achter in de schuur. Van daar uit ook werd het vlees dan verkocht aan partikulieren. Daar was veel animo voor, aangezien die prijzen lager lagen dan bij de slagerij. Dit kon de slager dan ook maar matig waarderen. Het was al "erg" genoeg dat vader Van Engelen zijn dienstmeisje had weggehaald om daar mee te trouwen.

In die tijd was er ook nog geen vleeskeuringswet. Het vlees werd door Van Engelen zelf gekeurd. Hij stopte het in zijn eigen pannen. Bij goedkeuring werd het verkocht, bij afkeuring gekookt voor de varkens of aan de honden gevoerd.

Wijnand is, zoals hij vertelt, één van tien kinderen. De Meernse slager Van Engelen is één van zijn broers. Vroeger zat er ook een bakker Van Engelen in De Meern, aan de Rijksstraatweg, daar waar nu de snackbar zit. Wijnand is, zoals reeds eerder gezegd, schoenmaker geworden. Zijn opleiding heeft hij van zijn vader gekregen. Hij was pas 13 jaar, net van de lagere school, toen hij al ging werken.

Ja, overpeinsden wij, dat was toen zo.

wordt vervolgd.

**De historische vereniging
wenst U een
voorspoedig 1982**

VELDSLAG OP DE WOERD

4 juni 1301

De bisschoppen van vroeger hadden niet alleen geestelijke, maar ook wereldlijke macht.

Zo leefde Willem van Mechelen, de 41e bisschop van Utrecht, in een onrustige tijd.

Hij was in het jaar van de moord op Floris V - 1296 - bisschop geworden. De tweedracht onder de edelen nam door de Hollandse invloed binnen de stad Utrecht dusdanig toe dat er twee voornamelijk partijen ontstonden, die van de Fresen en Lichtenbergen; de laatste partij hield de bisschop op het versterkte huis Lichtenberg een half jaar gevangen.

Door de tegenpartij hieruit bevrijd, trok Willem van Mechelen naar Rome om de Paus het Bisdom over te geven. Doch deze weigerde het aan te nemen, maar zei hem de hulp van de bisschop van Munster toe.

Met een legertje teruggekomen, vond hij echter Utrechts poorten gesloten. Hij trok daarop de stad om en legerde zich op de Hooge Woerd. Daar trof hij het niet, want de Hollandse edelen, die wraak wilden nemen op de regelmatige uitvallen van bisschop Willem in de lenen van Amstel en Woerden, waren ook aldaar met een legertje. Hoewel in aantal geringer, aarzelden de Hollanders niet om aan te vallen.

Ze zouden de strijd verloren hebben - ze stonden op het punt om te vluchten - als niet te elfder ure Zweder van Montfoort - ook een vijand van de bisschop - met een legertje was komen aanzetten.

Nu keerden de krijgskansen en de bisschop, ziende dat hij de strijd zou verliezen, wierp zich zelf in de bloedige gevechten van man tegen man, in de verwachting dat men hem als gewijde bisschop wel zou ontzien.

Nu komen er verschillende lezingen over de afloop van de strijd. De één beweert dat de bisschop twee malen door de gelederen van de vijand wist heen te dringen, doch om zijn geestelijke waardigheid door een ieder werd ontzien. Doch bij de derde poging zou hij door een boer (voorzaat van een Woerdbewoner?) met een zwaard dwars door het lijf zijn gestoken, zodat hij terstond dood ter aarde viel.

Een ander beweert dat de bisschop van zijn paard viel en door de hoeven van de paarden van zijn tegenstanders werd vertrapt en een smadelijke dood stierf.

Melis Stoke (ca. 1305) beschrijft het voorval in zijn Rijkroniek van Holland aldus:

Doe gheviel't also in desen
Dat die bisschop wert gheraket
In 'thovet ende so mismaket
Dat 't vallen moste ter aerde
(was 't lief of leet) van sinen paerde
En bleef daer doet in corter ure.

Met hem bleven op het slagveld velen van zijn getrouwe dienaren en nog een groter aantal werd er gevangen genomen en weggevoerd. Na enkele dagen werd het lijk van de gesneuvelde bisschop, dat vreselijk verminkt was, begraven in de Catharijnekerk, toebehorende aan de Ridders van Sint Jan van Jerusalem.

Pas later, in rustiger tijden, is zijn stoffelijk overschot in een behoorlijke uitvaart overgebracht naar de Domkerk te Utrecht. Daar vindt men dan ook een epitaaf (grafschrift) in het Latijn, dat vertaald aldus luidt:

Hier rust Wilhelmus te Mechelen geboren,
Den naam aanvaardend van zijn vaderlijke stad.

West-Friesland overheerst, moest naar zijn wetten horen,
Maar ach, hoe mislijk draait het wisselvallig rad

Des Avontuurs want, die pas met zege-takken

Vollof en glorierijk ter stad was ingehaald,

Die ziet zijn leger door de Graaf aan stukken hakken.

De bisschop rolt in 't Zand, de vijand zegepraalt.

De geschiedschrijver Arnoud van Buchell (1565 - 1641) schrijft, dat er in zijn tijd nog een kruis stond op de plaats waar de bisschop was gesneuvelde, ten zoen van de verslagen kerkvorst.

Oudere mensen heb ik wel eens horen spreken van de "kruisakkers" (de Br.).

Ook beweerden enkelen, dat de bisschop op de Woerd in een kelder zou zijn begraven. Dit is absoluut onjuist.

De Bruin.

Gebruikte bronnen:

Krantenartikel van A.C. Hellema (1970).

Tijdschrift voor Geschiedenis, Statistiek en Oudheden van Utrecht, N. van der Monde, 2e jaargang 1836, pag. 264.

EEN DORP VERANDERT

Oplossing van de foto die in ons eerste nummer van september 1981 werd geplaatst: we zien hier vier woningen aan het begin van het Haarpad dat tot omstreeks 1966 doorliep tot het dorpsplein. De woningen stonden ongeveer op de plaats van het "bos" tussen het verdiepte dorpsplein en de parkeerplaats voor de Rabobank. Van links naar rechts woonden hier Willem Links, de familie Smeenk en Zwanenburg in het huis op de achtergrond, en Arie Pos die in zijn winkeltje "De Bijenkorf" letterlijk vanalles verkocht. De familie Smeenk is naar Canada vertrokken. Het winkeltje van Pos hebben wij goed gekend; minder dan 20 jaar geleden was het nog Vleutens veelbezochte "bazar".

De namen van de drie andere families dank ik aan huisarts-in-ruste A.M.A. Schuurs; "Die foto was voor mij geen enkel probleem, ze waren alle vier patienten van me".

KBN

"KASTEEL DE HAAR"

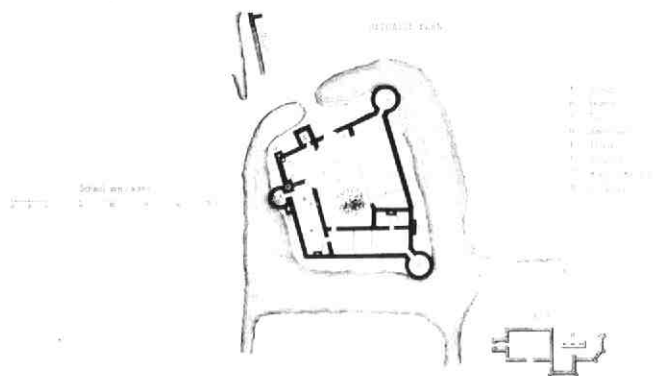
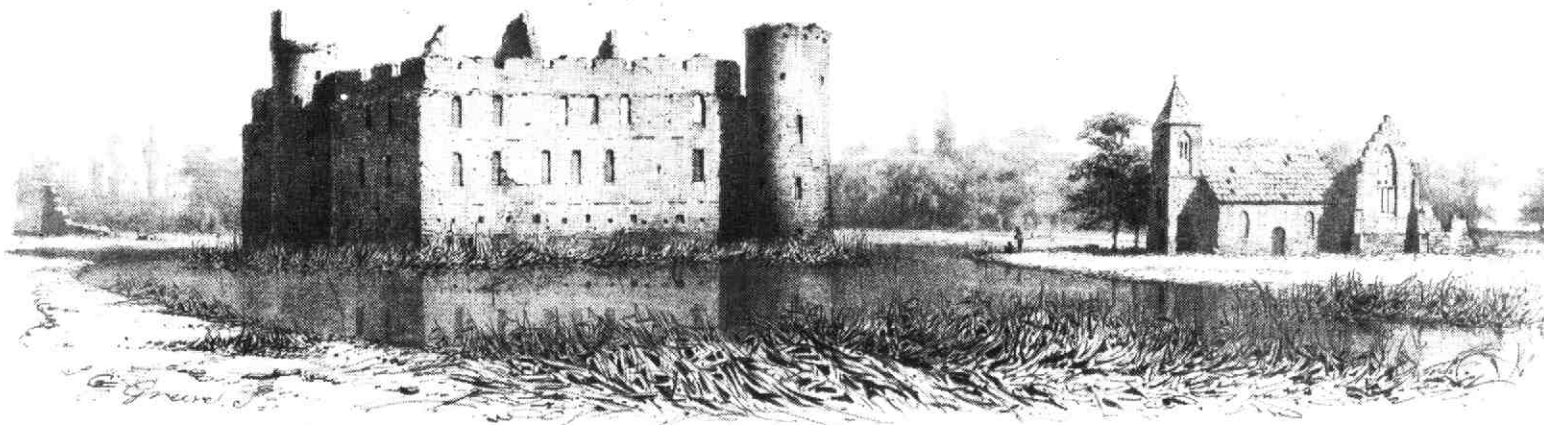
"Het Kasteel de Haar dateert uit de 12e eeuw en werd gesticht in 1162 door Godschalk van Woerden. In 1435 ging de Haar over in het geslacht der Heeren van Zuylen, omdat Stevens van Zuylen van Nijvelte huwde met Jonkvrouwe Josina van der Haar. In 1482 werd het verwoest door de krijgslieden van den bisschop van Utrecht. Later weder opgebouwd was het in 1495 bewoond door Walraven van Brederode en in 1505 was er weder een slotheer van Zuylen. In 1673 werd het nogmaals verwoest door de soldaten van Lodewijk XIV, die de kelders gebruikten voor de krijgsgevangenen. Na 1700 geraakte het in verval en werd langzamerhand eene ruïne, waarvan Ds. Jacobus Craandijk in zijn boekwerk "Wandelingen door Nederland" eens schreef: " 't Is een der schoonsten, zoo niet de schoonste ruïne, die wij in ons vaderland hebben aan te wijzen. Kroonde zij een der bergtoppen aan den Rijn, zij zou eene

meer dan Europeesche vermaardheid genieten". Thans aanschouwen wij een Kasteel in ouden luister herbouwd. In 1891 begint de herbouw onder Dr. J. Th. Cuypers in samenwerking met Jhr. V. de Stuers. De taak was niet gemakkelijk. Het middeneeuwsche slot moest worden opgetrokken tot een verblijf met moderne gemakken en met behoud van de vroegere bouworde. Daarin is men schitterend geslaagd".

Aldus geciteerd uit de tekst van Burgemeester J.A. Verder in de gids voor Vleuten, De Meern en Haaruilens, juli 1934. Genoemde jaartallen zijn door de burgemeester vermoedelijk overgenomen uit een artikel van N.D. Kuiper in het weekblad EIGEN HAARD van 15 december 1906, nummer 50. De herbouw van het slot stond onder leiding van Dr. P.J.H. Cuypers en niet zoals vermeld Dr. J. Th. Cuypers, welke de zoon was; wel wordt deze in EIGEN HAARD van 9 mei 1896, nummer 19, ge-

noemd als assistent voor het technisch gedeelte en in DE OPMERKER, bouwkundig weekblad van 30 november 1895, citaat: "Het rechthuis, tevens herberg, ontworpen door den architect Joseph Cuypers, de pachthoeven, bruggen en arbeiderswoningen onder leiding der architecten Jac. van Straten te Utrecht en Jac. van Gils te Rotterdam, zullen een Oud-Nederlandsch Karakter dragen, en op die wijze zal daar een blijvend Oud-Holland in 't leven worden geroepen".

De regels echter van Ds. Jacobus Craandijk vormen de aanleiding voor dit artikel, de eerste uit een reeks: De ruïne, fundering voor het huidige slot, een reeks over ruïne en herbouw van de Haar, notities uit bouwkundige bladen uit negentiende en twintigste eeuw. De reproductie van een artikel uitgegeven omstreeks 1862, in de Bouwkundige bijdragen Deel XII, met twee tekeningen als bijlage vormen de start.

BESCHRIJVING VAN DEN BOUWVAL VAN „HET HUIS DE HAAR”,

IN DE PROVINCIE UTRECHT.

(Met twee Platen. Pl. XVII en XVIII.)

Medegedeeld door den heer C. B. VAN DER TAK, directeur der gemeentewerken te Rotterdam.)

Het Huis *de Haar* ligt ten westen van *Utrecht*, op ongeveer een uur gaans van het spoorweg-station *Harmelen*. Plaat XVII stelt een gezicht op dit gebouw voor. De platte grond vertoont een onregelmatigen vijfhoek. Dit gebouw heeft drie ronde en twee vierkante torens, is voorzien van eene binnenplaats of plein, en omgeven door eene gracht. De tegenwoor-

dige toegang bestaat slechts uit een dam van aarde gemengd met puin.

Het gebouw, behalve de vier torens die naar buiten uitgebouwd zijn, heeft eene gemiddelde breedte en lengte van 35 bij 40 el, terwijl twee der ronde torens eene middellijn hebben van 8.35 el; de derde ronde toren is 6.50 el, en een der vierkante torens

is 5 bij 5 el; kunnende de andere vierkante toren niet gemeten worden, dewijl er nog slechts een hoekgedeelte van bestaat, en eene massa aanwezige puin het gezigt op het benedengedeelte belet; doch zoo als uit de afgebrokkelde deelen van het nog aanwezige aanzienlijke hooge bovengedeelte is af te leiden, was hij ongeveer van gelijke afmeting als die van den eerstgenoemden vierkanten toren.

Tusschen de beide vierkante torens, ter plaatse van den reeds genoemden aarden dam, zal de brug bestaan hebben, die aanvankelijk tot toegang diende, doch waarvan geen spoor meer zichtbaar is. Om het gebouw bestaan overigens geene openingen, die tot toegang zouden kunnen gediend hebben.

De bedoelde brug of toegang zal vermoedelijk door een muurwerk tegen een vijandelijken aanval gedekt zijn geweest. Van dit muurwerk is nog een klein overblijfsel aanwezig, op pl. XVIII aangewezen.

De nog bestaande gedeelten van dit gebouw hebben de hieronder vermelde hoogten: twee der ronde, en de beide vierkante torens ongeveer 20 ellen; de derde ronde toren thans 8 ellen; het gebouw zelf: drie der buitenzijden \pm 17 el, de overige zijden tegenwoordig gemiddeld 7 el. De binnenmuren, namelijk die de binnenplaats omgeven, en de dwarse- of scheidingsmuren komen in hoogte met de buitenmuren ongeveer overeen, een dezer laatsten is een gevelmuur die meer dan 20 el hoogte heeft en nog hooger geweest is, zijnde het bovenste gedeelte afgebroken.

Het gebouw is, zoo als uit de venster-openingen en vloerbalkgaten in het muurwerk blijkt, vier verdiepingen hoog geweest, bestaande de benedenste uit gewelfde kelders; terwijl een gedeelte van het gebouw een verdieping lager was, zoo als het spoor van een dak tegen een der muren aantoonst. De torens zullen vijf verdiepingen gehad hebben, waarvan de drie benedenste gewelfd zijn en de bovenste uit een houten zoldering zal hebben bestaan. Een der ronde torens is van een gemetselden spil- of wenteltrap voorzien, die tot de houten zoldering reikt.

Het gebouw is opgetrokken uit baksteen, van eene groote soort doch eenigzins ongelijk in afmeting; het meerendeel heeft echter eene dikte van $6\frac{1}{2}$ bij eene breedte van 14 en eene lengte van 29 duim, zijnde er 12 à 13 lagen in de el hoogte verwerkt ¹⁾; de schik-

king der steenen behoort tot het zoogenaamde staand metselverband. Van de wijze van bouw of inrigting, zoo als de overblijfselen zich nog aan den beschouwer voordoen, worden eenige details op pl. XVIII voorgesteld. De dikte der muurwerken van de torens is als volgt: de 1^e of onderste verdieping is \pm 1.40 el of $4\frac{1}{2}$ steen, de 2^e verdieping 1 steen, de 3^e verdieping $3\frac{1}{2}$ steen, de 4^e verdieping 3 steen, de 5^e verdieping $2\frac{1}{2}$ steen. Deze laatste verdieping is niet massief, dewijl zij van binnen ter dikte van $1\frac{1}{2}$ steen met openingen of kastjes is gewerkt, ter verligting of besparing van metselwerk of tot een ander mij onbekend doel. De dikte der muren van het gebouw zelf is deze: de kelder of 1^e verdieping $4\frac{1}{2}$ steen, de 2^e verdieping 4 steen, de 3^e verdieping $3\frac{1}{2}$ steen, de 4^e verdieping 2 steen. De verschil-dikte of snijding is overal van binnen, doch die der 4^e verdieping is van buiten toegepast, en wel juist boven op de vensteropening der 3^e verdieping. Hoe die snijding van $1\frac{1}{2}$ steen afgedekt is geweest, of waartoe zij gediend heeft, is mij niet gebleken.

Van de bekapping is niets meer aanwezig; doch zoo als uit den reeds genoemden nog ten deele bestaanden gevelmuur blijkt, is het gebouw op oud-hollandsche wijze met een nog al steil dak voorzien geweest, hetwelk aanving of geplaatst was op de nog aanwezige 17 el hooge muren, en op de torens ter hoogte van 20 el, zoo als op een hunner de vrijstaande rookpijp of schoorsteen en een ten deele hier en daar nog aanwezige geprofileerde band mede van baksteen aantoonst, (zie pl. XVIII); zullende de kappen der ronde torens achtkant zijn geweest, dewijl van boven het rond in een achtkant overgaat; het achtkant is namelijk beschreven om den cirkel.

Van de houten vloerzolderingen zijn alleen nog aanwezig twee rijen balkgaten in het muurwerk, van \pm 0.40 el breedte en 0.50 el hoogte op afstanden van 2 à $2\frac{1}{2}$ el uit elkander.

Uit eenige gebroken gewelven blijkt dat deze uit één steen dikte bestaan en zijdelings geheel massief zijn aangemetseld. Over dit massief en over het gewelf liggen voorts 1 à 2 platte lagen; doch hoe die vloeren verder afgedekt waren, is niet te ontdekken, alleen liggen in enkele der vensteropening, die ge-

Bouckunst, waren onder N°. 191 monsters metselsteen van deze afmeting aanwezig, vervaardigd door den steenbakker A. VAN DER PAAUW, te Koudekerk. De prijs was opgegeven de duizend stuks f 40 en hooger.

¹⁾ Op de *tentoonstelling van bouwmaterialen*, in September 1853 te Amsterdam gehouden door de *Vereeniging voor Volkslijf*, onder medewerking van het bestuur der Maatschappij *Tot bevordering der*

lijkvloers zijn, kleine gebakken verglaasde vloertegels.

De vensteropeningen zijn verschillend van vorm en grootte; sommige zijn geheel regthoekig, andere hebben eene gemengde gedaante. Zoo zijn er die van buiten boven op regthoekig, in het midden van het muurwerk cirkelsegmentvormig, en aan de binnenzijde spitsboogsgewijze zijn ingerigt. Van het tot de vensteropeningen behorende hout is mede niets meer aanwezig; alleen bij enkele der regthoekigen vindt men van boven een eikenhouten plaat, tot dragt van het metselwerk. In den dag van vele der vensteropeningen bestaan evenwel vierkante gaten, waarin hout is geplaatst geweest, welke gaten bij sommigen eene diepte hebben van 0.50 el. Ook blijkt dat bij de kleine vensteropeningen of schietgaten der kelders in het midden van onderen een liggend houten balkstuk was aangebragt, hetwelk misschien kan gediend hebben, zoo als men verhaalt, bij de verdediging om er wapentuig op te plaatsen of te bevestigen. Ook bevinden zich in deze verdieping nog zeer veel kleine openingen, die in schuinsche rigting door den muur gaan en welligt tot kijkgaten bij een vijandelijk beleg gediend hebben.

In het gebouw en zelfs in de torens worden eenige stookplaatsen of schoorsteenen aangetroffen. Zij zijn regthoekig, en loopen schuins naar boven toe, bijna als de kap van eenen smidshaard. Aan een dier schoorsteenen bevinden zich smalle pilasters van gehouwen zandsteen van eene vaste of zeer fijn korrelige soort; de rookkanalen zijn in de hoofdmuren gespaard.

Van genoemden gehouwen steen bestaat ook een keukengootsteen. Deze is aangebragt in eene daartoe in den muur gespaarde gewelfde ruimte, en ontlast zich in eene in hellende rigting geplaatste goot van dezelfde steensoort, onder den gootsteen en naar buiten uitwaterende.

Ook bestaan er eenige privaten, gedeeltelijk buiten het gebouw uitgebouwd. Zij zijn met schuinsche luchtopeningen voorzien, zoodat men er niet regtuit door zien kan, waarschijnlijk als behoedmiddel tegen het indringen van vijandelijke voorwerpen.

Wijders worden nog eenige openingen in het muurwerk aangetroffen, die tot kasten of geheime bergplaatsen zullen gediend hebben. Ook vindt men gemetselde kokers of kanalen in vertikale rigting; twee daarvan hebben de hoogte van het gebouw, met eene inwendige ruimte van ongeveer 1 el vierkant, zijnde

deze van buiten aan het gebouw aangebragt, en voorzien met deuropeningen tot gemeenschap met het gebouw van binnen. De inrigting dier kokers en het doel waartoe zij dienden zijn mij onbekend; welligt zijn zij ook privaten geweest.

De plaats dezer kokers wordt op pl. XVII aangetoond, alsmede die der overige genoemde onderdeelen, terwijl van de inrigting der schoorsteenen, gootsteen, privaten en de verschillende vensteropeningen eene afbeelding op pl. XVIII voorkomt.

Zoo als uit pl. XVII blijkt, bevindt zich aan de overzijde der gracht de bouwval eener kerk.

De toren en een groot gedeelte dier kerk zijn met een pannendak voorzien. Zij is thans aan de dienst van den landbouw gewijd, en wordt tot dorschvloer, wagenschuur, bergplaats van hooi enz. gebezigd.

Voor zooverre die kerk afgedekt is, bestaat zij uit de bovengenoemde soort baksteen, op dezelfde wijze bewerkt. Ook bevindt zich van boven om den toren een geprofileerde band van dezelfde steensoort; zij zal dus, voor zooverre het overdekte gedeelte betreft, misschien van gelijken ouderdom zijn.

Het koor of kruisvormig achtergedeelte der kerk is van eene andere soort baksteen gebouwd, die in grootte gelijk is aan de tegenwoordige utrechtsche moppen.

Van dit gedeelte bestaat echter niets meer dan een eindgevel en eenige overblijfselen van geringe hoogte, die ten deele de rigting of den vorm aanwijzen.

In het koor liggen drie blaauwe grafzerken, tot dekking der kelders, die, naar men zegt, ongeveer vier el diep zijn. Op twee dier zerken zijn geslachtswapenen en opschriften gebeiteld, die betrekking hebben op de familie der heeren VAN ZUYLEN.

Voor zooverre ik geïnformeerd ben, behoorde de kerk steeds aan de eigenaars van het kasteel, en werd het door hen tot nog in deze eeuw vergund de lijken van partikulieren er in te begraven. Doch het is meer dan eene eeuw geleden dat er godsdienst-oefening in gehouden werd. De dienst was die der protestanten; voorheen zal de kerk echter vermoedelijk aan de katholieken behoord hebben, zoo als af te leiden is uit een, aan een der deuren in den muur ingemetseld, hardsteenen halfbolvormig wijwatervat. De houten kap, die het pannendak draagt, is van eene ruwe konstruktie; doch van een daaronder geplaatste welfvormige houten plafonnering is het geraamte nog grootendeels aanwezig, hetwelk zeer net uitgevoerd is en uit halfronde bogen bestaat, waarvan die welke tot

bevestiging der beschieting dienden vierkant bezaagd, en die welke in het gezigt waren, met banden van gothiek profiel voorzien zijn, zijnde de kruis- of vereenigingspunten dezer bogen, met een op gelijke wijze geprofileerde middenrib, met rosetten versierd.

In dezen stijl is ook behandeld het steenen gewelf in den toren, zijnde een kruiswelf met gevoegde ribben en bepleisterd. Ook de raamvormige versieringen aan den toren, hoewel door de grootte der steenen slechts tot eenvoudige banden geprofileerd, getuigen van een nette werkhand.

Die netheid van bewerking vindt men ook aan sommige deelen in het kasteel, zoo als aan den trap waarvan de achtkantige spil gepleisterd is; uit de losgelaten specie blijkt echter dat zij vroeger zeer net gevoegd en de steen goed kantig bewerkt was.

Van eene fijnere profilering is het uit een kleinere steensoort gemaakte raam in den nog bestaanden eindgevel van het kruis der kerk.

Van dezen steen en op dergelijke nette wijze behandeld, treft men ook enkele gedeelten aan in het kasteel. Van dit laatste bestaat echter weinig meer dan enkele kleine gebroken overblijfsels, namelijk een kruiswelf dat gevoegd is. Ook ziet men in een der ronde torens, die van binnen achtkant is, de sporen van een fraai gemetseld gewelf, dat gerust heeft in de hoeken van het achtkant, op gehouwen kraagsteenen.

Wijders is het metselwerk, zoo van de kerk als van het kasteel, ten aanzien van het verband niet met netheid behandeld, waarvan de ongelijke afmeting der steenen welligt oorzaak was, zijnde het overigens van buiten gevoegd en van binnen bepleisterd. De metselspecie is schulpkalk, zoo als uit de aanwezige schulpjes blijkt; hij is tusschen de steenen zeer wit en laat zich gemakkelijk fijn wrijven. De metselsteenen der groote soort zijn broos, en op de breuk van eene helder roode kleur; terwijl die van de kleine soort in hardheid en kleur gelijken op de tegenwoordige waalklinkers.

Behalve deze beide steensoorten is ook nog van een derde, zeer kleine, soort gebruik gemaakt tot digting en versiering van een der gothische kerktorenramen, die op het gezigt nog kleiner zijn dan de kleine ijsselsteen.

Met betrekking tot den ouderdom en de geschiedenis van dit gebouw, wordt den bezoeker, in eene nabijgelegen herberg, een handschrift ter inzage aangeboden.

In hoeverre die geschiedenis echt is, heb ik niet

onderzocht; doch ik vertrouw dat zij aan goede bescheiden is ontleend, aangezien de bewoner dier herberg huurder is van den tegenwoordigen eigenaar van het kasteel, en met het opzigt over dit kasteel en aanhoorigheden belast blijkt te zijn.

Bedoelde geschiedenis luidt als volgt: „Het huis *de Haar* is eene oude adellijke hofstad, die in 1536, toen DIRK VAN ZUYLEN er heer van was, door de staten des lands *Utrecht* voor riddermatig erkend werd. Men meent dat dit huis in 1162 of 1165 gebouwd of bewoond is geweest door GODSCHALK, broeder van HERMAN VAN WOERDEN, en dat deze, in wiens geslacht het is gebleven tot 1446, den naam VAN DE HAAR zou hebben aangenomen. In het jaar 1451 werd DIRK VAN ZUYLEN met dit huis en heerlijkheid beleend; hij liet zich VAN ZUYLEN VAN DE HAAR noemen. Aangezien hij een groot vijand van den bisschop van *Bourgondië* was, werd dit slot in 1486, door JOOST VAN LALAING, stadhouder van *Holland*, stormenderhand ingenomen en in brand gestoken. Hij zelf werd gedagvaard, en niet verschenen zijnde, werden zijne goederen verbeurd verklaard. Dertien jaren later werd WALRAVEN, heer van *Brederode*, daarmede begiftigd; doch naderhand, toen, door tusschenspraak van vermogende vrienden, de misdaad van DIRK VAN ZUYLEN vergeven en vergeten was geworden, werd hij met dit huis weder begiftigd in 1505. In 1585 kwam het NICOLAAS VAN ZUYLEN toe, daarna aan JAN VAN RENESSE van *Roermond*, en in het vervolg van tijd is het aan andere heeren gekomen. De laatste heer die het bewoond heeft is KAREL DE STEMBOR geweest, omtrent het jaar 1770. Thans behoort het aan den heer CS. A. H. I. CS. VAN ZUYLEN VAN NYVELD. Het huis was een onderwetsch gebouw, waarin vele kelders gevonden werden, die tot 1662 en 1663 als gevangenis gebruikt werden. Het wordt gehouden voor een der grootste ridderhofsteden in de provincie *Utrecht*.”

Ten opzigte dezer geschiedenis, waarin KAREL DE STEMBOR als laatste bewoner aangegeven wordt, dient opgemerkt te worden dat men van dezen verhaalt, dat hij slechts een gedeelte van het kasteel als dagverblijf bewoonde, dewijl het in dien tijd reeds te bouwvallig was om tot behoorlijke woning te dienen, om welke reden hij het dan ook geheel verlaten heeft. Hij ontdeed het toen van de dakbedekkingen en van het nog bruikbare hout, welk een en ander werd aangewend tot herstelling van eenige tot de hofstede behorende boerenwoningen enz.

In het werk van LUD. SMITS, M. D., getiteld: *Schatkamer der nederlandsche oudheden*, uitgegeven te Amsterdam, 1711, en te Haarlem, 1735, wordt met een paar woorden over het hier beschreven gebouw gesproken; men leest daar:

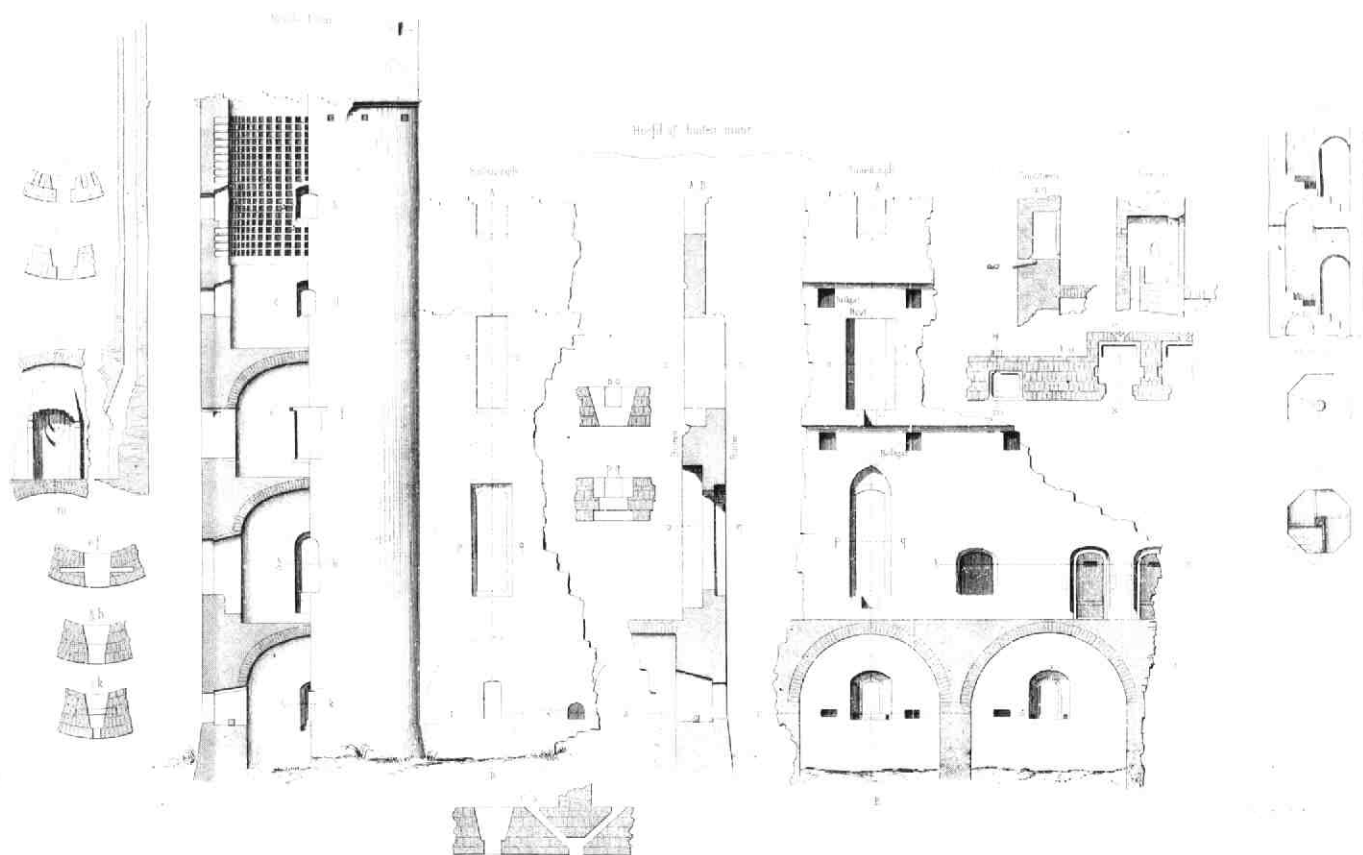
„Haar, ook door ROCHMAN nitgeteekend, doch mede door VIANEN, VOOR KASP. SPECHT, A. 1697, was een swaar gebouw, niet verre van *Kokenge*, en bij het hujs TER MELI, westwaart *Utrecht*. A. 1482 is hetselve

door den stedehouder belegerd, beschooten en gewonnen, naa het neemen en het verbranden van het hujs te *Hermelen*. De *Uitrechtsse Chron.* bij MATHEUS, ANALECTOR, 2 Tom. 103 pag. HEEMSKERK in de aantekeningen over sijn *Batav. Arkad.* 252 bl. uit VELIUS, 2 B. 64 bl.”

In het aangehaalde werk zijn andere schrijvers en teekenaars genoemd, die geraadpleegd zouden kunnen worden.

DETAILS VAN DEN BOUWVAL VAN HET HUIS DE HAAR.

PLAAT XXV

Beschrijving der ruïnes II. deel 5. 1868

Schaal van 1:100

Schaal van 1:100

BOTTESTEIN - een verdwenen
ridderhofstad.

In het eerste nummer van het officiële orgaan publiceerde ik een reeks voorlopige bevindingen over "Bottestein" onder bovenstaande titel. Op dit artikel kreeg ik twee reacties: een aanvulling die één van de oude eigenaren wat meer dimensie gaf en een correctie betreffende de relatie tussen Jan de Beijer (dit is de juiste spelwijze; niet Jan de Beyer) en Hendrik Spilman.

Deze twee reacties vind ik niet voldoende om nu al een aanvullend artikeltje over de geschiedenis van Bottestein te schrijven. Ik wacht op méér en ga zelf ook nog op nader onderzoek uit. Het kan dus nog wel even duren voordat er een tweede artikel gaat verschijnen over Bottestein - een verdwenen ridderhofstad.

Klaas B. Nanning
december 1981

Hoe autochtoon bent U ?

Autochtonen of "uit het land zelf geboren" waren oudtijds Griekse vorsten en volksstammen, die beweerd werden niet in 't land neergezet te hebben, maar er altijd te hebben gewoond, uit de grond zelf te zijn voortgekomen.

De oudste bewoners van Attika droegen gouden krekels (een uit de grond voorkomend dier) in hun haar als symbool van hun autochtonie. De Arkadiërs noemden zich Proselénen (vóórmanelingen), bewegend aan de aarde ontsproten te zijn voordat de maan bestond.

Tegenwoordig wordt het begrip autochtoon gebruikt om mineralen, planten, dieren en mensenbevolking van 'eigen bodem te onderscheiden van gesteenten, individuen en groepen die van elders afkomstig zijn.

In deze rubriek worden onder autochtonen verstaan de oorspronkelijke bewoners van Vleuten - De Meern en hun nazaten.

De vraag is nu maar op welk tijdstip in de geschiedenis men die oorsprong wil plaatsen.

Lang vóór er sprake was van geschreven geschiedenis hebben hier mensen gewoond, die (en dat spreekt voor ons vanzelf) zeker niet uit de grond waren voortgekomen. Er vestigden zich mensen en er trokken er weg.

Op zich zelf is het een interessante studie na te gaan vanwaar zij kwamen, waarheen zij gingen en wat hen bewoog zich hier te vestigen.

Bij het zoeken naar autochtone geslachten moeten we ons op praktische gronden beperken tot de periode ná 1600 omdat er dan pas geschreven bronnen beschikbaar komen, waaruit te putten valt.

In het verleden beginnend kan men dan trachten een inventaris te maken van geslachten die hier hebben gewoond. Hoewel deze arbeid zinvol kan zijn en in een ander kader zeker dient te geschieden, is dit toch niet de opzet van deze rubriek. Er bestaat immers een grote kans dat de aansluiting met het heden vaak wordt gemist doordat het geslacht in mannelijke lijn is uitgestorven of doordat het de gemeente heeft verlaten.

Praktischer en vermoedelijk ook verrassender is het, in het heden beginnend, naar het verleden toe te werken. Er zullen dan namen in deze contreiën op hoge ouderdom blijken te mogen bogen. Anderzijds zullen er ook namen dit odium min of meer verliezen; zij zullen blijken in een wat recenter verleden de gemeente binnen gekomen te zijn.

Het is maar de vraag: "Hoe autochtoon bent U?"

U kunt zich voor deze rubriek opgeven bij de redactie.

De Genealogische Werkgroep zal dan trachten uw stamreeks (voor zover die zich beweegt binnen onze tegenwoordige gemeente) samen te stellen. Wél is het noodzakelijk dat U de gegevens verstrekt van minstens drie generaties vóór U (dus van uw vader, grootvader en overgrootvader).

Adres:

F. van Husen - Wibbeke,
Frederik van Edenstraat 15,
Vleuten

WIBBEKE

We beginnen de rubriek met de stamreeks van ons ere-lid F. van Husen - Wibbeke, de oudste op het dorp geboren inwoner van Vleuten. De reeks is niet zo zeer indrukwekkend van lengte, maar het zal toch niet vaak gebeuren dat men met drie generaties in de achttiende eeuw terecht komt; haar grootmoeder werd namelijk in 1797 geboren!

- I Adam Wibbeke,
overleden 7.10.1825 te Holtheim (Duitsland), gehuwd met Theresia Lamm,
overleden 9.10.1831 te Kleinenberg (Duitsland)
- II Josephus Wibbeke,
geboren 23.9.1803 te Holtheim (Duitsland),
overleden 27.4.1875 te Vleuten, gehuwd 20.5.1841 te Vleuten met Franciska Oudendammer,
geboren 18.2.1797 te Harmelen, overleden 28.4.1875 te Vleuten, dochter van Adrianus Oudendammer en Catharina Spruijt
- III Adam Wibbeke,
geboren 6.3.1842 te Vleuten, overleden 30.5.1922 te Vleuten, gehuwd 26.4.1878 te Vleuten met Wilhelmina van Ingen,
geboren 27.3.1853 te Oude rijn, overleden 4.9.1911 te Vleuten, dochter van Huibert van Ingen en Geertruida van Kooten
- IV Franciska (Sien) Wibbeke,
geboren 23.3.1886 te Vleuten, gehuwd 20.2.1914 te Vleuten met Theodorus (Dirk) van Husen,
geboren 30.7.1883 te Vleuten, overleden 5.6.1950 te Vleuten, zoon van Theodorus van Husen en Maria van Batenburg.

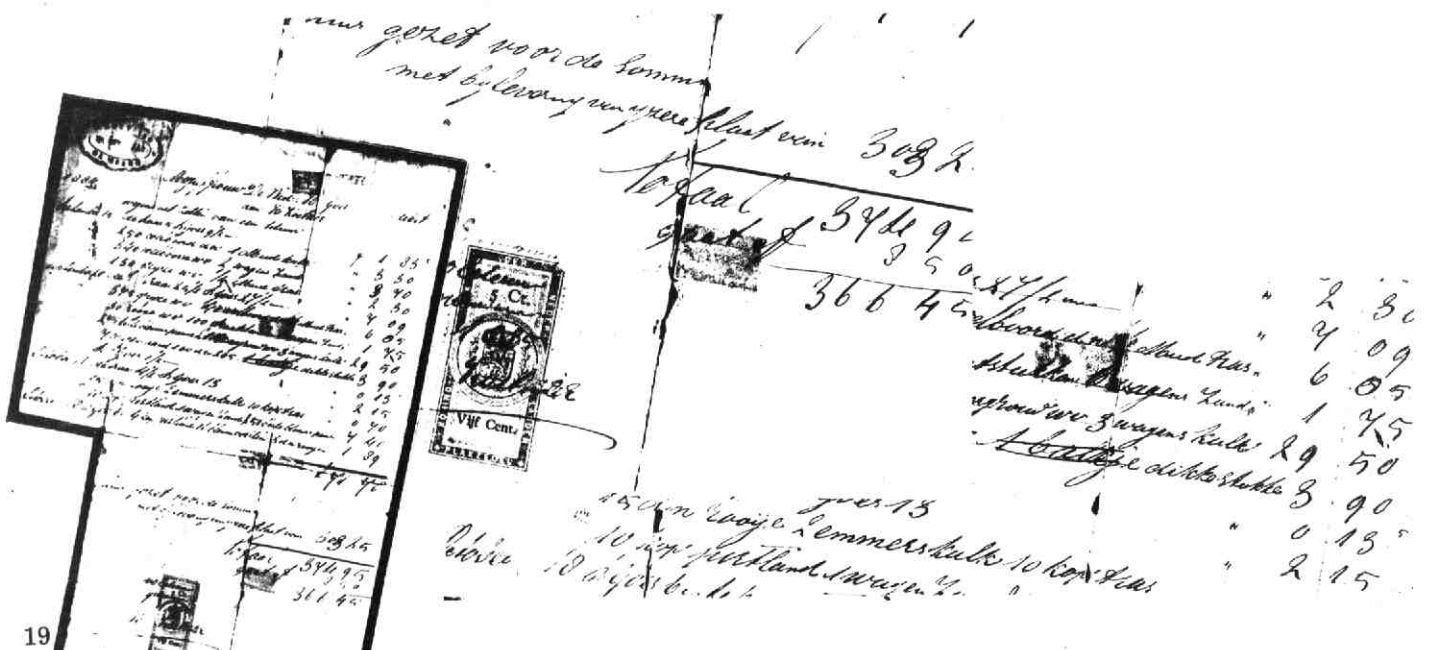
GOES

- I Hendrik Goes, gehuwd 4.11.1777 te Utrecht (Buiten Wittevrouwen) met Petronella Koppers.
- II Dirk Goes, gedoopt 20.9.1784 te Utrecht (Buiten Wittevrouwen), overleden 18.7.1847 te Vleuten, gehuwd (Dirk woonde toen in Zuilen) 23.11.1825 te Utrecht met Maria van den IJssel, geboren 7.10.1796 te Vleuten, overleden 8.9.1874 te Vleuten, dochter van Jacobus van den IJssel en Jannigje van der Sluis.
- III Hendrik Goes, geboren 11.11.1826 te Vleuten, overleden 7.1.1879 te Vleuten, gehuwd 12.11.1861 te Vleuten met Anthonia Velthuizen, geboren 1.4.1838 te Werkhoven, overleden 26.2.1919 te Vleuten, dochter van Hubertus Velthuizen en Maria van Kasteren.
- IV Gerardus Goes, geboren 10.8.1867 te De Meern, overleden 5.8.1945 te De Meern, gehuwd 31.12.1896 te Vleuten met Johanna van Rossum, geboren 15.11.1867 te Haarzuilens, overleden 30.10.1950 te Vleuten, dochter van Bernardus van Rossum en Antonia Vulto.
- V Arie Goes, geboren 31.8.1910 te De Meern, gehuwd 11.10.1945 te Oudenrijn met Cornelia van Beek, geboren 30.3.1916 te Utrecht, dochter van Cornelis van Beek en Theodora van der Louw.

Adres:
A. Goes,
Alendorperweg 61, Vleuten.

Mijn grootvader van vaderszijde is in 1826 in De Meern geboren, en wel in dat gedeelte dat toen al gemeentelijk tot Vleuten behoorde, namelijk het gedeelte aan de noordzijde van de Leidserijn. In 1861 huwde hij met Antonia Veldhuizen, geboren in Werkhoven. Zulke "lange afstand contacten" vonden gemakkelijk plaats doordat beide partijen respectievelijk boerenmeid en boerenknecht waren en vaak over grotere afstanden de "beste" betrekking zochten. Voor zover bekend is zijn geboortehuis door het echtpaar bewoond gebleven. De leefomstandigheden van dit echtpaar moeten tot de allerlaagste worden gerekend. Immers, in die dagen waren het enkel de boeren die als werkgevers fungeerden. Zo gebeurde het dat onenigheid ontstond tussen de "baas" en Hendrik Goes aan het eind van de winter. Goes had de gehele winter een loon ontvangen van drie gulden per week. Het voorjaar kwam en hij had de euvele moed om twee kwartjes opslag per week te vragen, hetgeen door de werkgever zó ongepast werd gevonden dat ontslag volgde. Vanaf dat moment fungeerde Goes als "los werkman" met alle onzekerheden qua inkomen. Mogelijk te wijten aan de wel zeer slafelijke arbeid overleed hij in 1879, dus nog vrij jong, zijn weduwe achterlatend met vijf jonge kinderen. Nu bestond ook in die dagen al een, zij het zeer bescheiden, armenzorg. Het werd echter over het algemeen wel tot een oneer gerekend hiervan gebruik te maken; bovendien was een ondersteuning van één gulden per week "al heel wat". Zo maakte de weduwe Goes ook geen gebruik van deze mogelijkheid, doch zij veroverde een parttime functie van 's-morgens de koeien mee te melken, hetwelk wél betekende om half vier het bed uit en dan tot ongeveer zes uur (de kinderen waren dan nog

te bed). Deze werkgever was de boerderij Rijksstraatweg 63, thans bewoond door de familie Van Dijk. Dit gaf aan inkomsten vijftientig cent per dag plus een zogenaamd "melkstuk": twee sneden brood met kaas ertussen. Dan volgt in 1885 het bijna onbegrijpelijke. De weduwe laat door de aannemer Koetsier uit De Meern een hujs en schuur bouwen voor f. 366,45. Het huis bestaat nog, het is thans genummerd Zandweg 92, de tweede woning oostelijk van de school met de bijbel. In dit huis overleed zij in 1919. Zij woonde samen met haar jongste ongehuwde zoon, die daar in 1951 overleed. Deze zoon speelde in de jaren 1915 - 1920 nog een rol in de plaatselijke politiek. Betreffende de ouders van moederszijde is een ongeveer gelijk verhaal te vertellen; de nood in dit gezin met vier kinderen zal nog wel groter zijn geweest. Zij beiden waren ziekelijk en afhankelijk van de boeren-werkgevers. Als kind, en later opgroeiende, heeft mijn moeder, geboren in 1867, de wederopbouw van het kasteel De Haar meegemaakt, onder welks ruine haar ouders woonden. Dikwijls ziek zijnde, heeft zij verschillende jaren doorgebracht in het verplaatste dorpje in de woning "Onder de Groene Linden" (thans antiekwinkel), waar haar zuster woonde. Ook heeft zij een aantal jaren de zegeningen van het "boerenmeidenschap" ervaren. Gezien de nood in het gezin, werden vier jaar lagere school voldoende geacht en werd zij "de boer opgedaan". Nu had haar eerste baas een bijzondere dorstige aard en zo was bij hem de gewoonte gegroeid zijn dorst te laven tot in de kleine uurtjes. Als hij dan dronken thuis kwam, wekte hij eerst zijn personeel; voor hen begon de dag rond drie uur. Deze betrekking leverde in het eerste jaar op een "jaarwedde" van f. 2,50 plus een paar klompen.

Van het verloop van de jeugd van mijn vader is in veel opzichten hetzelfde te zeggen; hij maakte echter wél de zes jaar lagere school af. Verschillende boeren in de omgeving zijn zijn meester geweest. Eén daarvan was Kees Buijs, wonende op de boerderij met het eilandje ervoor, juist bij de spoorwegovergang De Tol, thans bewoond door de gebroeders Woudenberg.

Juist in die tijd (de jaren negentig) is de grond, waarop nu de Vleutense tuinbouw gevestigd is, afgegraven voor steengrond voor twee steenbakkerijen aan het einde van de thans gedempte Proostwetering, waar nu "Brederode" gevestigd is. Mijn vader had hierover het volgende verhaal.

De grond werd per praam vervoerd door de zogenaamde "Vletters" (het afgraven werd "Vletten" genoemd). 's-Morgens om rond half vijf startten meerdere vletters met hun praam vanaf het "stort" bij de fabriek en voeren via de genoemde Proostwetering naar café De Tol, dat toen al bestond; daar kwam men om ongeveer vijf uur aan. De café-houder had dan 's-winters de kachel al aan, de vletters kochten een maatje jenever à tien cent en vervolgens begaf men zich naar het af te graven perceel.

Met kruiwagen en spade werd de praam geladen. 's-Winters passeerde men met donker de Tol, waar opnieuw werd afgemeerd en voor tien cent jenever gebruikt, te zeven uur namiddag bereikte men het "stort".

De praam werd per kruiwagen gelost en om half negen zat de dag erop; er was dan een dagloon van achttien stuivers (negentig cent) verdiend. Moeder en kinderen werkten óók in de fabriek.

Niettegenstaande de wel zeer harde jonge jaren huwden mijn ouders op 31-12-1896 voor de wet en op 7-1-1897 in de kerk.

Op het land was de toestand nog steeds weinig rooskleurig, gevolg van de grote landbouwcrisis der jaren '80. Zo was "buiten" het enige uitzicht voor enkele gulden per week boerendaggelder te worden. Dit kwam de jonggehuwden zó weinig aantrekkelijk voor, dat een melkhandeltje werd begonnen in Utrecht in de Hoogstraat bij de Rooie brug, een echte volkswijk in die dagen.

Ook dit was harde arbeid en slecht betaald; 's-morgens vóór dag en dauw moest de melk bij de boer worden gehaald en daarna twee maal daags langs de deur worden uitgevent, per gratie 's-Zondags éénmaal. De enige tractie die hiervoor beschikbaar was, was een zogenaamd melkstel, een tweewielig geval, waarop een liggende ton met koperen banden, met een trek-hond eronder.

De warenwet bestond toen nog niet

en de melkboeren beconcurrerden elkander door toevoeging van meer of minder water.

Ná de eeuwwisseling klaarde de economische hemel buiten een weinig op. M'n ouders gaven de melkstand eraan en trokken naar De Meern. Zij verlieten Utrecht met drie kinderen en f. 800,- overgespaard geld; dat was in 1906. Zij bewoonden ongeveer twee jaar een huisje in De Meern aan de Leidse Rijn, even voorbij de timmerfabriek van de firma Brandhof in de richting Harmelen.

Ongeveer tegelijkertijd werd een perceel gekocht aan de Groenedijk, groot ruim één hectare, voor f. 1.700,-. Hierop werden voor f. 1.300,- een huis en schuur gebouwd. In 1908 werd de nieuwe woning Groenedijk 6 in gebruik genomen.

Er was echter geen sprake van dat genoemde hectare grond voldoende kon opleveren voor het inmiddels tot vijf kinderen aangegroeide gezin. De bebouwing van de grond vond goeddeels 's-avonds en 's-nachts plaats. De produkten waren consumptie-aardappelen en voerbieten. Zo was het toch weer "los werkman" geblazen. Eén van de voornaamste werkzaamheden was met de zeis hooigras maaien "in 't aangenomen". Werkterrein was de polder Heijcop, thans zuidelijk van de snelweg Utrecht - Den Haag. Meerdere jaren deed men zulks gedrieën. Er werd dan 's-morgens om vier uur verzameld op de Meernbrug. Na een uur lopen kwan men op het arbeids-terrein aan en 's-avonds om zeven uur ging het huiswaarts. Om acht uur namiddag was men dan weer op het punt van uitgang; een werkdag van zestien uur. Toen men kort vóór de eerste wereldoorlog zover was gevorderd dat f. 2,50 per dag verdiend kon worden, was men hierover tevreden.

R. C. KIEZERS
van Vleuten en De Meern.

Wien zult ge a.s. **DINSDAG** stemmen?
Natuurlijk de man die door de R.C. Kiesvereniging gesteld is die van de **34. 28** stemmen had, dus **A. GOES**. (was de gewilde man).

Laat 't niet ompraten door mannen die op A. Goes neerzien, bestuurders der R.C. Kiesveren., die bedankt hebben omdat zij HUN kandidaat niet verkregen hebben, dus de kiezers niet vrij laten.

Stemt **A. GOES**, geen man van geld maar... **VAN VERSTAND**, **WILSKRACHT**, **IJVER** en met **TALENT VAN SPREKEN**.

Nogmaals stemt

A. GOES

bij zal de zuinigheid betrachten en zijn **TAAK** niet als een **EEREPOST** opnemen

Eenige R. C. Kiezers.

De eerste wereldoorlog bracht onze economie in een stroomversnelling, waarvan ook het echtpaar Goes een graantje meepikte. Ook de na-oorlogse jaren bleven gunstig en de kinderen werden groot.

Op het land werden nu voor een belangrijk deel aardbeien geteeld, hetwelk veel gezinsarbeid vroeg, die vlot werd geleverd.

Het duurde tot 1923 alvorens de status van werkman geheel werd prijsgegeven. In dat jaar werd namelijk door pacht en aankoop het bedrijf met drie hectare uitgebreid. Ik was toen dertien en mijn broer achttien jaar oud. Beiden hadden wij grote belangstelling, hoofdzakelijk voor de fruitteelt, doch dit was moeilijk te realiseren daar geld, geïnvesteerd in de fruitteelt, langzaam rouleert. Daarom werd gestart met voornamelijk groenteteelt.

Dit alles bleef een goede zaak tot 1930 en we doken voor tien jaar in de crisis. We zagen onze bruto-ontvangsten, hoewel met gedrieën zeer veel uren arbeidend, teruggaan tot een dieptepunt van f. 3000,-. Toch is in die jaren het fundament tot stand gekomen van het huidige bedrijf (In Tegenslag Sterk).

De oorlogsjaren (1940 - 1945) waren verloren jaren, waar men uitkwam met een verarmd bedrijf en wat ontwaard geld. In 1945 overleed mijn vader, achtenzeventig jaar oud, en vijf jaar later mijn moeder. Gaarne breng ik hen een eresaluut.

De eerste twintig na-oorlogse jaren waren ook voor de fruitteelt zeer gunstig en in deze tijd heeft het bedrijf zich, onder gestage arbeid, ontwikkeld tot één van de grotere fruitteeltbedrijven in de omgeving.

Dit alles na meer dan 150 jaar hard werken, wat echter als nevenvoordeel heeft opgeleverd dat het veel heeft bijgedragen aan de stabiliteit van het levenspatroon.

A. Goes